

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

9 iulie 2026*

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Directiva 93/13/CEE – Articolul 2 litera (c) – Noțiunea de «profesionist» – Contracte de împrumut și de garanție – Fondul național de ajutor pentru locuințe – Misiune de interes public – Împrumuturi acordate în condiții preferențiale – Procedură de trimitere spre rejudecare în urma unui recurs – Obligația de a se conforma aprecierilor de drept ale instanței superioare – Principiul supremației dreptului Uniunii – Limitare în timp a efectelor hotărârii”

În cauza C-188/25,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Krajský súd v Prešove (Curtea Regională din Prešov, Slovacia), prin decizia din 30 ianuarie 2025, primită de Curte la 10 martie 2025, în procedura

Štátny fond rozvoja bývania

împotriva

GL,

KL,

SC,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul F. Biltgen, președinte de cameră, doamna I. Ziemele (raportoare), domnii A. Kumin, S. Gervasoni și M. Bošnjak, judecători,

avocat general: domnul D. Spielmann,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Štátny fond rozvoja bývania, de M. Garaj, advokát;

* Limba de procedură: slovacă.

- pentru GL, KL și SC, de Z. Pitoňáková, advokátka;
- pentru guvernul slovac, de E. V. Larišová, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de P. Kienapfel și R. Lindenthal, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 1 alineatul (1) și a articolului 2 literele (b) și (c) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Štátny fond rozvoja bývania (Fondul național de ajutor pentru locuință, Slovacia, denumit în continuare „ŠFRB”), pe de o parte, și GL, KL și SC, pe de altă parte, în legătură cu rambursarea soldului unui împrumut pentru locuință reziliat anticipat.

Cadrul juridic

Directiva 93/13

- 3 Al paisprezecelea considerent al Directivei 93/13 are următorul cuprins:
„întrucât [...] statele membre trebuie să se asigure că nu sunt incluse clauze contractuale abuzive [în acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii], mai ales deoarece prezenta directivă se aplică, de asemenea, meseriilor, domeniilor de afaceri sau profesiilor de natură publică;”.
- 4 Articolul 1 din Directiva 93/13 prevede:
„(1) Scopul prezentei directive este de apropiere a actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un vânzător sau furnizor [a se citi «profesionist»] și un consumator.

(2) Dispozițiile prezentei directive nu se aplică clauzelor contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii [...]”
- 5 Articolul 2 literele (b) și (c) din această directivă prevede:
„În sensul prezentei directive:

[...]

- (b) «consumator» înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale;
- (c) «vânzător sau furnizor» [a se citi «profesionist»] înseamnă orice persoană fizică sau juridică care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională, publică sau privată.”

Dreptul slovac

- 6 Articolul 52 din zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (Legea nr. 40/1964 Rec. privind Codul civil) din 26 februarie 1964 (čiastka 19/1964), în versiunea aplicabilă litigiului principal, prevedea:

„[...]

2. Profesionistul este persoana care, în momentul încheierii și pe durata executării contractului încheiat cu un consumator, acționează în cadrul activității sale comerciale sau al unei alte activități profesionale.

3. Consumatorul este persoana care, în momentul încheierii și pe durata executării contractului încheiat cu un profesionist, nu acționează în cadrul activității sale comerciale sau al unei alte activități profesionale.”

- 7 Articolul 53 alineatul 1 din acest cod prevedea:

„Contractele încheiate cu consumatorii nu trebuie să cuprindă dispoziții care creează, în defavoarea consumatorilor, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților contractante (denumită în continuare «clauză ilicită»).

- 8 Articolul 7 din zákon č. 607/2003 Z. z. o Štátnom fondate rozvoja bývania (Legea nr. 607/2003 privind Fondul național de dezvoltare a locuințelor) din 6 noiembrie 2003 (čiastka 247/2003), în versiunea aplicabilă litigiului principal, avea următorul cuprins:

„Solicitantul de ajutor [...] este:

- a) o persoană fizică ce este resortisant al Republicii Slovace cu reședința pe teritoriul Republicii Slovace [...] sau
- b) o persoană juridică stabilită pe teritoriul Republicii Slovace.”

- 9 Articolul 12 alineatul 2 din această lege prevedea:

„Contractul trebuie să conțină printre altele:

- a) datele părților;
- b) obiectul, quantumul, tipul și punerea în aplicare a ajutorului acordat;
- c) modalitățile de executare a obligațiilor părților;
- d) garanțiile reale;

- e) modalitatea de plată a ajutoarelor [...];
 - f) caracteristicile tehnice ale lucrării și durata de execuție a acesteia;
 - g) penalitățile aplicabile în cazul încălcării clauzelor contractuale;
- [...]"

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 10 ŠFRB este o persoană juridică de drept public a cărei activitate constă în acordarea de ajutoare publice pentru locuințe, în special prin acordarea de împrumuturi imobiliare cu dobândă preferențială.
- 11 La 13 decembrie 2006, ŠFRB a încheiat cu GL și cu KL un contract de împrumut în valoare de 33 193,92 euro rambursabil pe o perioadă de 30 de ani, în vederea achiziționării unei locuințe. SC s-a constituit garant pentru GL și KL.
- 12 La 22 ianuarie 2018, ca urmare a neplății de către GL și KL a ratelor lunare de rambursare, ŠFRB a reziliat contractul față de împrumutați și, ulterior, prin scrisoarea din 13 august 2018, față de SC.
- 13 La 24 septembrie 2018, ŠFRB a sesizat Okresný súd Prešov (Tribunalul Districtual din Prešov, Slovacia) pentru ca împrumutații și garantul lor să fie obligați la plata soldului restant al împrumutului, respectiv a sumei de 26 040,44 euro, majorată cu dobânzi, cheltuieli și penalități. Întrucât această cerere a fost admisă, părțile din litigiul principal au declarat apel împotriva acestei decizii la Krajský súd v Prešove (Curtea Regională din Prešov, Slovacia), invocând protecția care ar trebui să le fie recunoscută în temeiul Directivei 93/13, în calitatea lor de consumatori. Întrucât apelul a fost respins printr-o decizie care a pus în aplicare dispozițiile din zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (Legea nr. 513/1991 privind Codul comercial) din 5 noiembrie 1991 (ciastka 98/1991), părțile din litigiul principal au formulat recurs la Najvyšší súd Slovenskej republiky (Curtea Supremă a Republicii Slovacie), care a statuat că dispozițiile Directivei 93/13 nu erau aplicabile litigiului pentru motivul că ŠFRB nu ar acționa în calitate de profesionist. Considerând însă că raportul contractual dintre ŠFRB și părțile din litigiul principal era guvernat de dispozițiile Codului civil, iar nu de Legea nr. 513/1991, această din urmă instanță a anulat decizia pronunțată în apel și a trimis cauza spre rejudecare la Krajský súd v Prešove (Curtea Regională din Prešov), care este instanța de trimitere.
- 14 Aceasta apreciază că părțile din litigiul principal au calitatea de „consumatori”, în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13, și că s-ar putea considera că ŠFRB, având în vedere caracteristicile sale organice și funcționale, acționează în calitate de „profesionist”, în sensul articolului 2 litera (c) din această directivă.
- 15 În primul rând, în măsura în care ŠFRB a fost creat printr-o lege în vederea punerii în aplicare a politicii privind locuințele a statului slovac, instanța de trimitere amintește că, în temeiul jurisprudenței Curții, împrumutarea ca activități ale unui organism public țin de o misiune de interes general, fără scop lucrativ, nu este relevantă pentru calificarea drept „profesionist”, în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 93/13.

- 16 În al doilea rând, nu toate clauzele contractului în discuție în litigiul principal ar reflecta dispoziții legislative obligatorii în sensul articolului 1 din această directivă. Legiuitorul slovac ar fi definit, desigur, cadrul legal aplicabil contractelor încheiate de ŠFRB, însă acesta ar rămâne liber să precizeze fiecare dintre clauzele care figurează în ele, astfel încât aceste contracte ar intra în domeniul de aplicare al directivei menționate.
- 17 În al treilea rând, deși instanța de trimitere arată că, potrivit Najvyšší súd Slovenskej republiky (Curtea Supremă a Republicii Slovace), legiuitorul slovac a exclus contractele încheiate de ŠFRB de la aplicarea regimului legal privind împrumuturile de consum, ea subliniază totuși că aplicarea Directivei 93/13 depinde de natura contractului, în special de caracterul său standardizat, iar nu de calificarea sa legală în dreptul național.
- 18 În al patrulea rând, nu se poate exclude ca contractele încheiate de ŠFRB să conțină clauze abuzive în sensul acestei directive. Instanța de trimitere consideră că clauzele contractului în discuție în litigiul principal care reglementează rezilierea sa, penalitățile și plata, chiar și după rezilierea contractului, a unor dobânzi în plus față de dobânzile de întârziere au un asemenea caracter. Or, obiectivul de protecție urmărit de directiva menționată s-ar impune în special în cadrul unor contracte precum cel în discuție în litigiul principal, care reflectă o relație dezechilibrată între cocontractanți.
- 19 În sfârșit, această instanță subliniază că, în temeiul dreptului procedural național, este ținută de aprecierile în drept ale Najvyšší súd Slovenskej republiky (Curtea Supremă a Republicii Slovace), în cadrul procedurii de trimitere spre rejudecare. Or, ea consideră că aceste aprecieri nu sunt compatibile cu dispozițiile Directivei 93/13.
- 20 În acest context, Krajský súd v Prešove (Curtea Regională din Prešov) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare.
- „1) Articolul 2 litera (c) din Directiva 93/13 [...] trebuie interpretat în sensul că [ŠFRB], care a încheiat un contract cu persoane fizice pentru acordarea unui ajutor pentru locuință, trebuie calificat drept «profesionist» în sensul acestei dispoziții, iar contractul în cauză intră în domeniul de aplicare al acestei directive?
- 2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare, articolul 1 alineatul (1) și articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că această directivă este aplicabilă unui contract de garanție încheiat între o persoană fizică și [ŠFRB] în vederea garantării executării obligațiilor care decurg dintr-un contract, în cazul în care această persoană fizică nu a primit nicio prestație din partea fondului și a acționat în scopuri care nu au legătură cu exercitarea activității sale profesionale?
- 3) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, dreptul Uniunii se opune ca aprecierea juridică efectuată de o instanță superioară să fie obligatorie pentru o instanță de rang inferior căreia i-a fost trimisă cauza spre soluționare, atunci când, potrivit acestei aprecieri, [ŠFRB] nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 93/13?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitate

- 21 ŠFRB arată că întrebările preliminare sunt inadmisibile, pentru motivul, în primul rând, că interpretarea articolului 2 litera (c) din Directiva 93/13 ar fi clară și, prin urmare, nu ar ridica nicio îndoială rezonabilă. Astfel, potrivit ŠFRB, din această interpretare ar rezulta că un organism de drept public, precum el însuși, care furnizează prestații nu potrivit unei logici de piață, ci numai în situații definite de lege, nu ar intra sub incidența noțiunii de „profesionist”, prevăzută de dispoziția menționată. În al doilea rând, raportul contractual stabilit între el și pârâții din litigiul principal ar fi guvernat de dispoziții obligatorii ale dreptului național, astfel încât, în conformitate cu articolul 1 alineatul (2) din această directivă, clauzele contractului încheiat cu acești pârâți nu ar fi supuse dispozițiilor directivei menționate.
- 22 Cu toate acestea, trebuie subliniat că argumentele invocate de ŠFRB pentru a contesta admisibilitatea întrebărilor preliminare se raportează la fondul cauzei și, mai precis, în ceea ce privește primul dintre acestea, la noțiunea de „profesionist”, în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 93/13, noțiune a cărei interpretare face obiectul primei întrebări. În ceea ce privește al doilea argument menționat la punctul 21 din prezenta hotărâre, acesta privește aplicabilitatea articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 în privința clauzelor contractului în discuție în litigiul principal. Prin urmare, argumentele menționate nu pot repune în discuție admisibilitatea întrebărilor adresate.
- 23 În special, în măsura în care ŠFRB susține că conținutul clauzelor contractelor pe care le încheie este determinat de legea slovacă, astfel încât aceste clauze ar fi excluse din domeniul de aplicare al Directivei 93/13 în temeiul articolului 1 alineatul (2) din aceasta, trebuie amintit că, deși, în temeiul dispoziției menționate, în cazul în care acte cu putere de lege sau norme administrative sunt obligatorii, clauzele contractuale care le reflectă sunt excluse din domeniul de aplicare al directivei menționate, o asemenea excludere nu înseamnă că validitatea altor clauze care figurează în același contract și care nu reflectă dispozițiile menționate nu ar putea fi apreciată de instanța națională în lumina respectivei directive [Hotărârea din 27 octombrie 2022, S. V. (Imobil în coproprietate), C-485/21, EU:C:2022:839, punctul 31 și jurisprudența citată].
- 24 Or, instanța de trimitere arată în mod explicit că clauzele contractului din litigiul principal pe care le consideră abuzive nu reflectă dispoziții legislative naționale, în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13, în măsura în care, deși includerea lor în contractele încheiate de ŠFRB este prevăzută de lege, acesta din urmă rămâne liber să specifice conținutul lor exact.
- 25 Prin urmare, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, astfel de clauze nu sunt excluse ca atare din domeniul de aplicare al Directivei 93/13, conform jurisprudenței citate la punctul 23 din prezenta hotărâre.
- 26 În orice caz, trebuie amintit că unei instanțe naționale nu i se interzice nicidecum să adreseze Curții o întrebare preliminară al cărei răspuns, în opinia părților din litigiul principal, nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile (Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 64 și jurisprudența citată).
- 27 Astfel, chiar presupunând că răspunsul la întrebarea adresată nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile, această întrebare nu devine totuși inadmisibilă (Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctul 65).

28 În aceste condiții, întrebările preliminare sunt admisibile.

Cu privire la fond

Cu privire la prima întrebare

- 29 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 litera (c) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că un organism public înființat prin lege în scopul desfășurării unei activități fără scop lucrativ de ajutor pentru locuință care constă în special în acordarea de împrumuturi imobiliare în condiții preferențiale unor persoane fizice este un „profesionist” în sensul acestei dispoziții.
- 30 În primul rând, potrivit modului de redactare a dispoziției menționate, prin profesionist se înțelege „orice persoană fizică sau juridică care [...] acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională, publică sau privată”.
- 31 Utilizarea termenului „orice” evidențiază că fiecare persoană fizică sau juridică trebuie considerată „profesionist”, în sensul Directivei 93/13, din moment ce desfășoară o activitate profesională (Hotărârea din 17 mai 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, punctul 49).
- 32 Aceeași dispoziție se referă la orice activitate profesională „publică sau privată”. Prin urmare, astfel cum se arată în al paisprezecelea considerent al său, această directivă se aplică de asemenea meseriilor, domeniilor de afaceri sau profesiilor de natură publică (Hotărârea din 17 mai 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, punctul 50).
- 33 În această privință, legiuitorul Uniunii a intenționat să confere o accepțiune largă a noțiunii de „profesionist”, astfel încât trebuie să se considere că fiecare persoană fizică sau juridică intră sub incidența acesteia atunci când exercită o activitate profesională, inclusiv misiunile cu caracter public și de interes general [Hotărârea din 27 octombrie 2022, S. V. (Imobil în coproprietate), C-485/21, EU:C:2022:839, punctul 28 și jurisprudența citată].
- 34 Rezultă că articolul 2 litera (c) din Directiva 93/13 nu exclude din domeniul său de aplicare nici entitățile care îndeplinesc o misiune de interes general, nici pe cele care au un statut de drept public. În plus, în măsura în care misiunile cu caracter public și de interes general sunt adesea efectuate fără scop lucrativ, faptul că un organism este sau nu cu scop lucrativ este irelevant pentru definiția noțiunii de „profesionist”, în sensul acestei dispoziții (Hotărârea din 17 mai 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, punctul 51).
- 35 În al doilea rând, accepțiunea largă a acestei noțiuni este justificată în raport cu obiectivul urmărit de Directiva 93/13, care urmărește să acorde o protecție tuturor persoanelor fizice care se găsesc într-o situație de inferioritate față de profesionist [a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 martie 2019, Pouvin și Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punctul 42, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 8 iunie 2023, YYY. (Noțiunea de „consumator”), C-570/21, EU:C:2023:456, punctul 37 și jurisprudența citată].

- 36 În al treilea rând, noțiunea de „profesionist”, în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 93/13, este o noțiune funcțională care presupune să se aprecieze dacă raportul contractual în cauză se înscrie în cadrul activităților desfășurate de această entitate cu titlu profesional (Hotărârea din 21 martie 2019, Pouvin și Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punctul 36, precum și jurisprudența citată).
- 37 În speță, din decizia de trimitere reiese că ŠFRB a fost înființat pentru a pune în aplicare politica de locuințe a statului slovac, printre altele prin acordarea de împrumuturi imobiliare în condiții preferențiale. În plus, instanța de trimitere subliniază că sumele corespunzătoare rambursărilor acestor împrumuturi, inclusiv plata dobânzilor, sunt reinvestite în acordarea de noi împrumuturi și permit acoperirea cheltuielilor de funcționare ale ŠFRB.
- 38 Prin urmare, sub rezerva verificărilor efectuate de instanța de trimitere, rezultă că contractele de împrumut pe care le încheie ŠFRB se înscriu în cadrul activităților de finanțare a unor operațiuni de achiziție imobiliară desfășurate de acest organism cu titlu profesional.
- 39 ŠFRB subliniază însă în observațiile sale scrise că mecanismul de susținere a achiziției imobiliare pe care îl pune în aplicare nu răspunde niciunei logici de piață și că acționează în calitate de organism însărcinat cu o misiune de interes economic general, și anume promovarea locuințelor sociale.
- 40 În plus, guvernul slovac arată în observațiile sale scrise că ŠFRB alege beneficiarii împrumuturilor aplicând criteriile de eligibilitate care îi sunt impuse prin lege.
- 41 În aceste condiții, astfel cum s-a amintit la punctul 34 din prezenta hotărâre, noțiunea de „profesionist” definită la articolul 2 litera (c) din Directiva 93/13 nu exclude entitățile care îndeplinesc o misiune de interes general și nici pe cele care au un statut de drept public. De asemenea, împrejurarea că ŠFRB acționează fără scop lucrativ, în afara oricărei considerații comerciale, este lipsită de relevanță pentru calificarea sa drept „profesionist” în sensul acestei dispoziții.
- 42 Astfel, o asemenea împrejurare nu poate, în sine, să priveze persoanele fizice cu care ŠFRB încheie contracte de împrumut imobiliar de protecția pe care le-o recunoaște Directiva 93/13, cu riscul de a compromite obiectivul urmărit de această directivă, care urmărește să acorde o protecție tuturor persoanelor fizice care se găsesc într-o situație de inferioritate față de profesionist [a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iunie 2023, YYY. (Noțiunea de „consumator”), C-570/21, EU:C:2023:456, punctul 37 și jurisprudența citată]. Persoanele fizice care contractează împrumuturi imobiliare de la ŠFRB se află astfel într-o situație de inferioritate în raport cu acest organism a cărui activitate profesională constă tocmai în acordarea de finanțări în vederea unei achiziții imobiliare.
- 43 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 2 litera (c) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că un organism public înființat prin lege în scopul exercitării unei activități fără scop lucrativ de ajutor pentru locuință care constă printre altele în acordarea de împrumuturi imobiliare în condiții preferențiale unor persoane fizice este un „profesionist”, în sensul acestei dispoziții, în măsura în care contractele de împrumut pe care le încheie cu aceste persoane se înscriu în cadrul activității sale profesionale.

Cu privire la a doua întrebare

- 44 Având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare.

Cu privire la a treia întrebare

- 45 Din decizia de trimitere reiese că instanța de trimitere consideră că aprecierile în drept ale Najvyšší súd Slovenskej republiky (Curtea Supremă a Republicii Slovace) în ceea ce privește calificarea ŠFRB în raport cu noțiunea de „profesionist” în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 93/13 sunt contrare acestei dispoziții, astfel cum a fost interpretată de Curte. Din moment ce este ținută, în cazul trimiterii de către această instanță superioară pentru o reexaminare a cauzei în discuție, de aceste aprecieri, ea ridică în esență problema dacă este posibil să se îndepărteze de acestea pentru a se conforma interpretării Curții.
- 46 În aceste condiții, este necesar să se considere că, prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă principiul supremației dreptului Uniunii trebuie interpretat în sensul că impune unei instanțe naționale, care este ținută, în temeiul unei norme sau al unei practici de drept național, de dezlegarea în drept efectuată de o instanță națională superioară într-o cauză care i-a fost trimisă spre reexaminare, să înlăture aceste aprecieri atunci când consideră că ele nu sunt conforme cu interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii furnizată de Curte în temeiul articolului 267 TFUE.
- 47 În această privință, trebuie amintit că principiul supremației dreptului Uniunii consacră preeminența dreptului Uniunii asupra dreptului statelor membre. Acest principiu impune, așadar, tuturor autorităților statelor membre, așadar și instanțelor acestora, să asigure efectul deplin al diverselor norme ale Uniunii, întrucât dreptul statelor membre nu poate aduce atingere efectului recunoscut acestor diferite norme pe teritoriul statelor menționate (Hotărârea din 11 ianuarie 2024, Global Ink Trade, C-537/22, EU:C:2024:6, punctul 23 și jurisprudența citată).
- 48 Acest principiu impune în special instanțelor naționale, în vederea garantării efectivității ansamblului dispozițiilor dreptului Uniunii, să interpreteze, în cea mai mare măsură posibilă, dreptul lor intern în conformitate cu dreptul Uniunii (Hotărârea din 18 ianuarie 2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, punctul 26 și jurisprudența citată).
- 49 Curtea a statuat astfel că obligația de interpretare conformă impune instanțelor naționale să modifice, dacă este cazul, o jurisprudență consacrată dacă aceasta se întemeiază pe o interpretare a dreptului lor intern incompatibilă cu obiectivele unei directive și să lase neaplicată, din oficiu, orice interpretare reținută de o instanță superioară care ar fi obligatorie pentru ea, în temeiul acestui drept, dacă această interpretare nu este compatibilă cu directiva menționată [Hotărârea din 30 aprilie 2025, AxFina Hungary (Continuarea existenței contractului), C-630/23, EU:C:2025:302, punctul 88 și jurisprudența citată].
- 50 Prin urmare, o instanță națională nu poate considera în mod valabil că se află în imposibilitatea de a interpreta o dispoziție de drept național în conformitate cu dreptul Uniunii pentru simplul motiv că această dispoziție a fost interpretată, în mod constant, într-un sens care nu este compatibil cu dreptul menționat [Hotărârea din 30 aprilie 2025, AxFina Hungary (Continuarea existenței contractului), C-630/23, EU:C:2025:302, punctul 89 și jurisprudența citată].

- 51 În plus, trebuie amintit că, în principiu, dreptul Uniunii nu se opune unei reglementări sau unei practici naționale care prevede că o instanță inferioară dintr-un stat membru este ținută de o decizie a unei instanțe superioare din același stat membru, având în vedere competența de care dispun statele membre în organizarea justiției [a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 februarie 2022, RS (Efectul deciziilor unei curți constituționale), C-430/21, EU:C:2022:99, punctul 45].
- 52 În aceste condiții, instanța națională care a exercitat posibilitatea pe care i-o conferă articolul 267 TFUE este ținută, pentru soluționarea litigiului principal, de interpretarea dispozițiilor dreptului Uniunii dată de Curte și trebuie, așadar, dacă este cazul, să înlăture aprecierile unei instanțe naționale superioare în cazul în care consideră, având în vedere interpretarea dată de Curte, că acestea nu sunt conforme cu dreptul Uniunii, lăsând eventual neaplicată norma națională care o obligă să se conformeze deciziilor acestei instanțe superioare (Hotărârea din 11 ianuarie 2024, Global Ink Trade, C-537/22, EU:C:2024:6, punctul 24 și jurisprudența citată).
- 53 În speță, împrejurarea că instanța națională care se pronunță în cadrul unei proceduri de trimitere spre rejudecare trebuie să se conformeze aprecierilor în drept efectuate de o instanță națională superioară în cauza care face obiectul acestei proceduri nu este de natură să repună în discuție obligația acestei instanțe de a înlătura asemenea aprecieri dacă acestea sunt contrare dreptului Uniunii, lăsând eventual neaplicată norma națională care o obligă să se conformeze deciziilor acestei instanțe superioare.
- 54 În aceste condiții, având în vedere principiul supremației și efectele atribuite hotărârilor preliminare pronunțate în temeiul articolului 267 TFUE, instanța națională nu poate fi constrânsă, prin dreptul său sau printr-o practică națională, să se limiteze la aprecierile în drept care emană de la o instanță națională de grad superior care ar refuza să califice drept „profesionist”, în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 93/13, un organism care îndeplinește criteriul amintit la punctul 36 din prezenta hotărâre.
- 55 În consecință, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că principiul supremației dreptului Uniunii trebuie interpretat în sensul că impune unei instanțe naționale, care este ținută, în temeiul unei norme sau al unei practici de drept național, de dezlegarea în drept efectuată de o instanță națională superioară într-o cauză care i-a fost trimisă spre reexaminare, să înlăture aceste aprecieri atunci când consideră că ele nu sunt conforme cu interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii furnizată de Curte în temeiul articolului 267 TFUE.

Cu privire la limitarea în timp a efectelor prezentei hotărâri

- 56 În ipoteza în care Curtea ar ajunge la concluzia că un organism precum ŠFRB poate fi calificat drept „profesionist”, în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 93/13, ŠFRB și guvernul slovac au solicitat Curții să limiteze efectele în timp ale prezentei hotărâri la procedurile în curs, care nu au făcut obiectul unei decizii definitive înainte de pronunțarea acestei hotărâri.
- 57 Aceștia subliniază, pe de o parte, că ŠFRB a acționat cu bună-credință, în conformitate cu deciziile pronunțate de Najvyšší súd Slovenskej republiky (Curtea Supremă a Republicii Slovacie) începând cu anul 2019, și, pe de altă parte, că lipsa unei limitări în timp a efectelor prezentei hotărâri ar avea consecințe financiare care ar compromite activitățile ŠFRB.

- 58 Potrivit unei jurisprudențe constante, interpretarea dată de Curte unei norme de drept al Uniunii în exercitarea competenței pe care i-o conferă articolul 267 TFUE lămurește și precizează semnificația și domeniul de aplicare ale acestei norme, astfel cum trebuie sau ar fi trebuit să fie înțeleasă și aplicată de la momentul intrării sale în vigoare. Curtea poate numai în mod cu totul excepțional, în aplicarea principiului general al securității juridice, inerent ordinii juridice a Uniunii, să fie pusă în situația de a limita posibilitatea oricărei persoane interesate de a invoca o dispoziție pe care a interpretat-o în scopul de a contesta raporturi juridice stabilite cu bună-credință. Pentru a putea impune o astfel de limitare, este necesară întrunirea a două criterii esențiale, și anume buna-credință a mediilor interesate și riscul unor perturbări grave, aceste criterii fiind cumulative [Hotărârea din 22 iunie 2021, Latvijas Republikas Saeima (Puncte de penalizare), C-439/19, EU:C:2021:504, punctele 132 și 136, precum și jurisprudența citată].
- 59 Prin urmare, Curtea nu a recurs la această soluție decât în circumstanțe bine determinate, și anume în cazul în care exista un risc de repercusiuni economice grave, cauzate mai ales de numărul mare de raporturi juridice constituite cu bună-credință pe baza reglementării considerate ca fiind în mod legal în vigoare, și atunci când reieșea că particularii și autoritățile naționale au fost determinați să adopte un comportament neconform dreptului Uniunii, ca urmare a unei incertitudini obiective și importante privind domeniul de aplicare al normelor de drept al Uniunii, incertitudine la care contribuise eventual și comportamentul altor state membre sau al Comisiei Europene (Hotărârea din 22 septembrie 2016, Microsoft Mobile Sales International ș.a., C-110/15, EU:C:2016:717, punctul 61, precum și jurisprudența citată).
- 60 În ceea ce privește criteriul referitor la existența unui risc de repercusiuni economice grave, trebuie amintit că revine statului membru care solicită o limitare a efectelor unei hotărâri preliminare în timp să prezinte în fața Curții cifrele care dovedesc riscul unor astfel de repercusiuni (Hotărârea din 20 decembrie 2017, Erzeugerorganisation Tiefkühlgemüse, C-516/16, EU:C:2017:1011, punctul 91 și jurisprudența citată).
- 61 În speță, guvernul slovac a prezentat, desigur, în observațiile sale scrise, datele referitoare la numărul de împrumuturi imobiliare acordate de ŠFRB, precum și volumul financiar corespunzător.
- 62 Cu toate acestea, nici acest guvern, nici, de altfel, ŠFRB nu precizează efectele juridice și financiare pe care le-ar avea calificarea acestui organism drept „profesionist”, în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 93/13, asupra contractelor pe care le-a încheiat. În această privință, trebuie amintit că o aplicare a acestei directive în cazul acestor contracte care ar conduce la constatarea caracterului abuziv al unora dintre clauzele lor nu implică în mod necesar nulitatea acestora din urmă în integralitatea lor, acestea trebuind să continue să existe fără clauzele care ar fi considerate abuzive, în măsura în care, în conformitate cu normele dreptului intern, o astfel de menținere a contractului este posibilă din punct de vedere juridic (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 aprilie 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punctul 66 și jurisprudența citată).
- 63 În aceste împrejurări, trebuie să se considere că criteriul referitor la riscul unor perturbări grave nu este îndeplinit, astfel încât nu este necesar să se verifice dacă este îndeplinit criteriul referitor la buna-credință a celor interesați.
- 64 Prin urmare, nu este necesar să se limiteze efectele în timp ale prezentei hotărâri.

- 65 În aceste condiții, trebuie amintită importanța pe care principiul autorității de lucru judecat o are atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în ordinele juridice naționale. Astfel, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca hotărârile judecătorești rămase definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de exercitare a acestor căi de atac să nu mai poată fi contestate [a se vedea Hotărârea din 30 septembrie 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punctul 38, și Hotărârea din 9 aprilie 2024, Profi Credit Polska (Redeschiderea unei proceduri finalizate printr-o hotărâre judecătorească definitivă), C-582/21, EU:C:2024:282, punctul 37].
- 66 Prin urmare, dreptul Uniunii nu impune instanței naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii judecătorești, chiar dacă aceasta ar permite îndreptarea unei situații naționale incompatibile cu acest drept. Dreptul Uniunii nu impune, așadar, ca, pentru a ține seama de interpretarea unei dispoziții pertinente a dreptului menționat adoptate de Curte, un organ jurisdicțional național să trebuiască, în principiu, să revină asupra deciziei sale care a dobândit autoritate de lucru judecat. În aceste condiții, în cazul în care normele de procedură interne aplicabile prevăd posibilitatea ca instanța națională să revină, în anumite condiții, asupra unei decizii care are autoritate de lucru judecat pentru a face ca situația să fie compatibilă cu dreptul național, în conformitate cu principiile echivalenței și eficacității, această posibilitate trebuie să prevaleze, dacă sunt îndeplinite aceste condiții, pentru a restabili conformitatea situației în discuție în litigiul principal cu normele dreptului Uniunii [a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punctele 59-62, și Hotărârea din 9 aprilie 2024, Profi Credit Polska (Redeschiderea unei proceduri finalizate printr-o hotărâre judecătorească definitivă), C-582/21, EU:C:2024:282, punctele 38 și 42].

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 67 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) Articolul 2 litera (c) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii

trebuie interpretat în sensul că

un organism public înființat prin lege în scopul exercitării unei activități fără scop lucrativ de ajutor pentru locuință care constă printre altele în acordarea de împrumuturi imobiliare în condiții preferențiale unor persoane fizice este un „profesionist”, în sensul acestei dispoziții, în măsura în care contractele de împrumut pe care le încheie cu aceste persoane se înscriu în cadrul activității sale profesionale.

- 2) Principiul supremației dreptului Uniunii trebuie interpretat în sensul că impune unei instanțe naționale, care este ținută, în temeiul unei norme sau al unei practici de drept național, de dezlegarea în drept efectuată de o instanță națională superioară într-o cauză care i-a fost trimisă spre reexaminare, să înlăture aceste aprecieri atunci când consideră că ele nu sunt conforme cu interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii furnizată de Curte în temeiul articolului 267 TFUE.**

Semnături